

De zoveelste historische blunder

Franco Pratesi

Een der vroegste referenties aan het damspel komt naar de schaakhistoricus Antonius van der Linden meende voor in een 14e-eeuws manuscript. Het betreft nummer Fr. 1173 uit de Parijse Bibliothèque Nationale, dat deel uitmaakt van een verzameling handschriften die door schaakhistorici *Bonus Socius* wordt genoemd. Deze manuscripten zijn traditiege trouw gewijd aan schaak-, molen- en triktrak “problemen”. Het mag verrassend worden genoemd, dat slechts het jongste van deze manuscripten, pas stammend uit de 16e eeuw, dam diagrammen bevat.

Van der Linde ontcijferde een woord in een bepaalde passage uit het bewuste manuscript als DAME, een woord dat volgens hem verband hield met de schaakkoningin en/of een tot koningin gepromoveerde pion. Latere historici lazen niet DAME doch (POINT) D’AIUE, met de betekenis ‘zonder hulp’ of iets dergelijks. H.J.R. Murray, de meest vooraanstaande schaakhistoricus, accepteerde de laatste interpretatie. Of ze klopt weet ik niet, ik heb niet nagegaan of AIUE in de 14e eeuw inderdaad ‘hulp’ betekende. Wel heb ik de betreffende plaats in het handschrift nauwkeurig bekeken. Dit gebeurde op 30 juli van dit jaar, toen ik het originele manuscript mocht raadplegen (inplaats van zoals gebruikelijk een micro film).

Inderdaad zou er PONT D’AÍUE kunnen staan. Maar ik ben niet geheel zeker van de U. Zoals bekend, stond deze letter vroeger ook voor de letter V, maar ik sluit een lezing als N niet uit. Daarentegen ben ik ervan overtuigd dat er geen DAME staat, vanwege de “punt” boven de I. In de meeste oude handschriften gebeurt dat minder duidelijk, soms wordt het puntje zelfs helemaal weggelaten. Hier wordt een punt systematisch weergegeven door een schuin streepje, veel dunner geschreven dan de letter zelf. Dit schuine streepje is hier duidelijk zichtbaar, wat ons toestaat om een referentie aan een DAME uit te sluiten.

Mijn conclusie: wat ook de precieze betekenis mag wezen, de passage heeft betrekking op schaakspel; er wordt noch aan dammen noch aan DAME gerefereerd.